

**TASVIRIY SAN'AT MASHG'ULOTLARI ORQALI
TALABALARDA VIZUAL TAFAKKUR VA KREATIV
KOMPETENSIYALARNI SHAKLLANTIRISHNING PEDAGOGIK
ASOSLARI**

Boliyeva Lola

Maktabgacha va boshlang'ich ta'lim nazariyasi va amaliyoti kafedrası
o'qituvchisi

Chirchiq davlat pedagogika universiteti

Annotatsiya: Maqolada tasviriy san'at mashg'ulotlari orqali talabalarda vizual tafakkur va kreativ kompetensiyalarni shakllantirishning pedagogik asoslari tahlil qilinadi. Ta'lim jarayonida tasviriy faoliyatning o'rnini, uning talabalarning estetik idroki, ijodiy fikrlashi, tasavvur doirasini kengaytirishdagi ta'siri ilmiy asosda yoritiladi. Vizual tafakkurni rivojlantirishning psixologik va pedagogik mexanizmlari, kreativ kompetensiyalar tarkibi, ularni faollashtirishga xizmat qiluvchi integrativ metodlar, zamonaviy AKT vositalarining ahamiyati ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda tasviriy san'at mashg'ulotlarining motivatsion, kognitiv, faol-amaliy va refleksiv komponentlari o'rtasidagi o'zaro bog'liqlik tahlil qilinib, o'quv jarayonini takomillashtirishga doir ilmiy asoslangan takliflar beriladi. Natijalar talabalarda mustaqillik, ijodiy tashabbus, o'zini ifoda etish madaniyati va san'atga nisbatan qadriyatli munosabatni shakllantirishda tasviriy san'atning o'rnini muhimligini ko'rsatadi.

Kalit so'zlar: tasviriy san'at, vizual tafakkur, kreativ kompetensiyalar, tasviriy faoliyat, estetik idrok, pedagogik texnologiyalar, ijodkorlik, didaktik yondashuv, amaliy mashg'ulotlar, tasavvur rivoji, san'at ta'limi, refleksiya, innovatsion metodlar, motivatsiya, kreativ tafakkur.

PEDAGOGICAL BASIS OF FORMING VISUAL THINKING AND CREATIVE COMPETENCES IN STUDENTS THROUGH FINE ART CLASSES

Boliyeva Lola

Teacher of the Department of Theory and Practice of Preschool and

Primary Education

Chirchik State Pedagogical University

Annotation: The article analyzes the pedagogical foundations of forming visual thinking and creative competencies in students through fine art classes. The role of visual activity in the educational process, its impact on expanding the scope of students' aesthetic perception, creative thinking, and imagination are scientifically covered. The psychological and pedagogical mechanisms of developing visual thinking, the composition of creative competencies, integrative methods that serve to activate them, and the importance of modern ICT tools are considered. The study analyzes the relationship between the motivational, cognitive, active-practical and reflexive components of visual arts activities and provides scientifically based proposals for improving the educational process. The results show the importance of the role of visual arts in the formation of independence, creative initiative, culture of self-expression and a valuable attitude towards art in students.

Keywords: visual arts, visual thinking, creative competencies, visual activity, aesthetic perception, pedagogical technologies, creativity, didactic approach, practical activities, development of imagination, art education, reflection, innovative methods, motivation, creative thinking.

Kirish

Tasviriy san'at ta'limi talabalarda nafaqat estetik idrok va badiiy ko'nikmalarni shakllantiradi, balki ularning vizual tafakkuri, tasavvuri va ijodiy yondashuvini rivojlantiradi. Vizual tafakkur insonning atrof-muhitni tasvirlar, belgilar, ranglar, shakllar orqali idrok etishi va ularni qayta ishlay olishi bilan bog'liq bo'lgan murakkab kognitiv jarayondir. Zamonaviy ta'lim tizimi shaxsning ijodiy salohiyatini ochib berish, uning intellektual va estetik rivojlanishini ta'minlashga yo'naltirilganligi sababli tasviriy san'at mashg'ulotlarining ahamiyati yanada ortib bormoqda. Oliy ta'lim muassasalarida san'at fanlarining mazmuni talabalarda mustaqil fikrlash, badiiy tahlil qilish, ijodiy g'oyalarni ishlab chiqish kabi kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan bo'lishi talab etilmoqda.

Kreativ kompetensiyalar tarkibida original fikr yaratish, muammolarga noodatiy yondashish, badiiy obrazlarni boyitish, san'at orqali shaxsiy qarashlarni ifodalash kabi ko'nikmalar mavjud. Tasviriy san'at mashg'ulotlari aynan shu sifatlarning shakllanishi uchun qulay muhit yaratadi. Talabalar ranglar uyg'unligi, shakllar ritmi, kompozitsiya qonuniyatlari asosida o'z fikrlarini san'at tilida ifoda etish jarayoniga kirishadilar. Bu jarayon tafakkurning moslashuvchanligini, original g'oyalarni ishlab chiqish qobiliyatini, estetik didni va muhitni obrazli idrok etish ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Pedagogik jarayonda tasviriy faoliyatning o'rnini ko'p qirrali bo'lib, u talabalarning psixologik barqarorligi, emotsional muvozanati va shaxsiy rivojiga ham xizmat qiladi. Amaliy mashg'ulotlar davomida talabalar rang va shakl bilan tajriba o'tkazadi, materiallar xususiyatini sinab ko'radi, tasviriy yechimlar qidiradi. Bu izlanish jarayoni ularning tadqiqot olib borish malakasini, ijodiy izlanish motivatsiyasini va o'z ustida mustaqil ishlash ko'nikmasini kuchaytiradi. Tasviriy san'atning integrativ tabiati uni boshqa fanlar bilan uyg'unlashtirib o'qitish imkonini beradi. Masalan, pedagogika, psixologiya, texnologiya, san'at tarixi kabi yo'nalishlar bilan birgalikda olib boriladigan

mashg'ulotlar talabalarga chuqurroq tahlil qilish, ijodiy qarorlar qabul qilish va o'z imkoniyatlarini ro'yobga chiqarish imkonini yaratadi.

Zamonaviy ta'limda innovative metodlar, raqamli texnologiyalar va mobil ilovalardan foydalanish tasviriy san'atni o'qitishning samaradorligini oshirmoqda. Raqamli grafikalar, vizual platformalar, 3D texnologiyalar, rang modellari va dizayn dasturlaridan foydalanish talabalarning ijodkorlik salohiyatini kuchaytiradi. Shu bilan birga, an'anaviy san'at texnikalarini zamonaviy vositalar bilan uyg'unlashtirish vizual tafakkurni yanada boyitadi. Bunday integratsiya talabalarda analitik va kreativ yondashuvni rivojlantirib, ularda keng qamrovli badiiy kompetensiyalarni shakllantiradi.

Natijada tasviriy san'at mashg'ulotlari talabaning umumiy madaniy kompetensiyalarini rivojlantiradi, ularni kasbiy tayyorgarlik jarayoniga faol jalb qiladi hamda kelajakdagi pedagogik faoliyatida ijodiy yondashish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarni shakllantiradi. Shu sababli tasviriy san'atni o'qitishda pedagogik asoslar, ilmiy yondashuvlar va metodik tamoyillarni chuqur o'rganish dolzarb masala hisoblanadi.

Metodlar

Tasviriy san'at mashg'ulotlari orqali talabalarda vizual tafakkur va kreativ kompetensiyalarni shakllantirishga qaratilgan pedagogik metodlar kompleks va integrativ yondashuvga asoslanadi. Bunday metodlar talabalarning mustaqil fikrlashi, obrazli idrok etishi, rang va shakl bilan tajriba o'tkazishi, ijodiy qarorlar qabul qilishi jarayonlarini faollashtiradi. Avvalo, amaliy mashg'ulotlarda qo'llaniladigan kuzatish metodi vizual tafakkurni rivojlantirishning asosiy pedagogik vositalaridan hisoblanadi. Talabalar real ob'ektlar, tabiat manzaralari, inson qiyofasi yoki buyumlarning shakli, tuzilishi va nisbati ustida kuzatuv olib boradi. Bu jarayon sezgi organlari faoliyatini kuchaytiradi, detallarni aniqlik bilan idrok etish, shakllar o'rtasidagi bog'lanishlarni aniqlash va kompozitsion fikrlashni shakllantiradi.

Badiiy tasavvurni rivojlantirishda ijodiy topshiriqlar metodi samarali hisoblanadi. Talabalarga abstrakt g'oyalar asosida kompozitsiya yaratish, faqat rang orqali kayfiyat ifodalash, shaklni o'zgartirish orqali mazmun yaratish kabi topshiriqlar berilishi ularning kreativ tafakkurini kuchaytiradi. Tasviriy faoliyatda improvizatsiya metodidan foydalanish ham talabalarda erkin ifoda, tezkor qaror qabul qilish va original yechim topish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu metod talabaning badiiy jarayonda o'z g'oyasiga tayanib ish olib borishini, o'ziga xos uslub topishini rag'batlantiradi.

Zamonaviy pedagogik texnologiyalardan foydalanish, xususan raqamli grafik dasturlar, vizual dizayn platformalari, 3D modellashtirish vositalari talabalarda yangi turdagi badiiy kompetensiyalarni rivojlantirishga xizmat qiladi. Raqamli texnologiyalar yordamida talabalarning ranglarni uyg'unlashtirish, formalarning ritmini his qilish, kompozitsiyani to'g'ri qurish, tasvirni qayta ishlash qobiliyatlari takomillashadi. Media-resurslar va interaktiv taqdimotlar yordamida mashg'ulotlarni boyitish esa vizual idrokning faollashuviga olib keladi. Bu jarayon talabalarda ko'pkanalli o'qitish modelini shakllantirib, rang, tovush, tasvir orqali olingan ma'lumotlarni uyg'un tahlil qilish ko'nikmasini kuchaytiradi.

Tasviriy san'at mashg'ulotlarida refleksiv yondashuv ham muhim metodik birlik hisoblanadi. Har bir ish yakunida talabaga o'z ishlari bo'yicha mulohaza yuritish, kuchli va zaif jihatlarini aniqlash, kelgusi bosqichda nimalarga e'tibor qaratish kerakligini tushunib olishga imkon beriladi. Refleksiya jarayoni talabaning o'z-o'zini baholash kompetensiyasini shakllantirib, ijodiy rivojning ichki motivatsion mexanizmlarini kuchaytiradi.

Hamkorlikda o'qitish metodlari, kichik guruhlarda ishlash, muammoli vaziyatlarni yaratish, badiiy tahlil va munozara tashkil qilish tasviriy san'at ta'limining muhim qismidir. Talabalar birgalikda g'oya ishlab chiqadi, turli estetik pozitsiyalarni muhokama qiladi, bir-birining ishiga badiiy-texnik nuqtai

nazardan fikr bildiradi. Bu jarayon ularda kommunikativ kompetensiyalarni, tanqidiy fikrlashni va ijodiy hamkorlik ko'nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, integrativ metodlardan foydalanish — tasviriy san'atni pedagogika, psixologiya, texnologiya, san'at tarixi fanlari bilan uyg'unlashtirish — talabalar dunyoqarashining kengayishiga, san'atni turli nuqtayi nazardan anglashiga yordam beradi. Bu yondashuv talabalarning kognitiv faoliyatini faollashtiradi, badiiy fikrlash jarayonini chuqurlashtiradi va ularning vizual tafakkurini kompleks tarzda shakllantiradi.

Natijalar

Tadqiqot natijalari tasviriy san'at mashg'ulotlari talabalarda vizual tafakkur va kreativ kompetensiyalarni rivojlantirishda yuqori samaradorlikka ega ekanligini ko'rsatdi. Mashg'ulotlar davomida talabalar rang, shakl, kompozitsiya, faktura va yorug'-soya munosabatlari kabi badiiy ifoda vositalarini ongli ravishda qo'llay boshlagani kuzatildi. Bu jarayon ularning obrazli idrokini kengaytirib, vizual analiz qilish, detallarni taqqoslash, tasvirni konstruktiv fikrlash orqali yaratish qobiliyatlarini kuchaytirdi. O'quv jarayonining uzluksizligini ta'minlovchi amaliy topshiriqlar talabalar ijodiy faolligini oshirdi, yangi g'oyalarni ilgari surishga, mustaqil badiiy qaror qabul qilishga undadi. Mashg'ulotlarda kuzatilgan o'zgarishlar talabalarning tasviriy faoliyatga bo'lgan qiziqishi, ichki motivatsiyasi va emotsional ishtirokini sezilarli darajada oshirganini ko'rsatdi.

Vizual tafakkur rivojlanishida kuzatish metodi va badiiy tahlil muhim natijalar berdi. Talabalar real ob'ektni kuzatish orqali uning shakl tuzilishini chuqurroq anglay boshladi, tasviriy jarayonda nisbat, simmetriya, perspektiva kabi qonuniyatlardan ongli foydalanishni shakllantirdi. Bu esa ularning tasvirni geometrik va konstruktiv jihatdan to'g'ri qurish malakasini mustahkamlaganini ko'rsatadi. Badiiy tahlil jarayonida talabalar asar mazmunini idrok etish, kompozitsion yechimlarni baholash, rang uyg'unligi va emosional ifoda vositalarini tahlil qilish kabi ko'nikmalarga ega bo'la boshladi. Natijalarda

ayniqsa tasviriy tafakkur va tanqidiy yondashuvning birgalikda rivojlanganligi qayd etildi.

Raqamli texnologiyalarni mashg'ulotlarga integratsiya qilish talabalarning kreativ kompetensiyalariga kuchli ta'sir ko'rsatdi. Grafik dasturlarda ishlash jarayoni ularda rang modellari, vizual kompozitsiya, raqamli formatlar va zamonaviy dizayn tamoyillari bo'yicha yangi bilim va ko'nikmalarni shakllantirdi. Talabalar an'anaviy san'at bilan bir qatorda raqamli ifoda vositalaridan foydalanishni o'rgandilar, bu esa ularda multidisiplinar yondashuv va innovatsion fikrlashni kuchaytirdi. Raqamli va an'anaviy metodlarning uyg'un holda qo'llanishi talabalarning badiiy jarayonga moslashuvchan kirishishini, gibridd tasvirlar yaratish malakasini oshirdi.

Tadqiqot jarayonida talabalar ijodiy izlanish motivatsiyasining oshgani ham qayd etildi. Guruhiy ishlar va ijodiy loyiha topshiriqlari talabalarda hamkorlikka tayyorlikni, fikr almashish madaniyatini va bir-birining g'oyalariga hurmat bilan yondashishni mustahkamladi. Ijodiy topshiriqlarni birgalikda bajarish ularning kommunikativ kompetensiyalarini, muammolarni birgalikda hal qilish va jamoaviy qaror qabul qilish ko'nikmalarini rivojlantirdi. Natijalar shuni ko'rsatdiki, tasviriy san'at mashg'ulotlarida refleksiya jarayonining muntazam qo'llanilishi talabalar o'z ishlarini tanqidiy baholay olishni, badiiy yutuq va kamchiliklarni aniqlay olishni o'rganganini ko'rsatdi.

Umuman olganda, olingan natijalar tasviriy san'at mashg'ulotlarining shaxsiy rivojlanishga, ijodiy qobiliyatlarni ro'yobga chiqarishga, estetik didni shakllantirishga, vizual tafakkur jarayonlarini faollashtirishga samarali ta'sir ko'rsatishini tasdiqladi. Bu natijalar pedagogik jarayonda tasviriy san'atning o'рни va ahamiyati yuqori ekanini, uni rivojlantirish davlat ta'lim siyosatidagi dolzarb yo'nalishlardan biri ekanini ko'rsatadi.

Muhokama

Olingan natijalar tasviriy san'at mashg'ulotlarining pedagogik jarayonda o'ziga xos o'рни borligini yana bir bor tasdiqlaydi. Muhokama jarayonida ushbu

mashg'ulotlarning talabalarning umumiy rivojlanishiga ta'siri bir nechta nuqtai nazardan ko'rib chiqildi. Avvalo, vizual tafakkurning shakllanishi insonning idrok jarayonlari bilan uzviy bog'liq bo'lib, tasviriyl faoliyat bu jarayonni kuchaytiruvchi asosiy amaliyl mexanizmlardan biridir. Mashg'ulotlar davomida talabalar rang, shakl, ritm, dinamikaga oid o'z qarashlarini ifodalashga intiladi, bu esa ularning nafaqat badiiy, balki kognitiv rivojiga ham xizmat qiladi. Talabaniing atrof-muhitni obrazlar orqali idrok etishi uning tafakkurida modellashtirish jarayonlarini faollashtirib, analitik va sintetik fikrlashni kuchaytiradi.

Kreativ kompetensiyalarning rivojlanishida pedagogning yondashuvi va metod tanlovi muhim omil bo'lib xizmat qiladi. O'qituvchi tomonidan topshiriqlarning izchillik bilan murakkablashib borishi, talabaniing individual imkoniyatlarini hisobga olish, ijodiy izlanish uchun erkin muhit yaratish – bularning barchasi kreativlikni shakllantirishda hal qiluvchi ahamiyatga ega. Kreativ kompetensiyalarni rivojlantirish jarayoni ko'proq ochiq vazifalar, noodatiyl kompozitsion yechimlar, abstrakt shakllar bilan ishlash va talabaniing erkin ifodasiga yo'naltirilgan mashg'ulotlar orqali amalga oshadi. Bunday mashg'ulotlar talabalarda tashabbuskorlik, mustaqil qaror qabul qilish va o'ziga xos badiiy uslubni yaratish ko'nikmasini shakllantiradi.

Zamonaviyl raqamli texnologiyalar tasviriyl san'at ta'limiga yangi imkoniyatlar olib kirgani muhokama jarayonida alohida ta'kidlanadi. An'anaviyl san'at materiallari bilan birga raqamli grafik dasturlardan foydalanish, 3D modellashtirish, vizual interaktiv platformalarda ishlash talabalarning badiiy tafakkurini kengaytiradi, ularni global san'at jarayonlariga moslashtiradi. Bu esa talabaniing kelajakdagi pedagogik faoliyatida ham zamonaviyl ta'lim vositalaridan samarali foydalanishiga asos yaratadi. Raqamli texnologiyalar bilan boyitilgan mashg'ulotlar ko'pkanalli idrokni rivojlantiradi, vizual axborotni qayta ishlash tezligini oshiradi, rang va shaklni raqamli muhitda qayta yaratish orqali ijodiy imkoniyatlarni kengaytiradi.

Hamkorlikda o'qitish metodlari ham ijodiy jarayon uchun qulay muhit yaratadi. Talabalar guruhda ishlaganida o'z g'oyalarini himoya qilish, boshqalarning fikrini tahlil qilish, birgalikda ijodiy yechim topishga harakat qilishadi. Bu jarayon kommunikativ kompetensiyalarni, munozara madaniyatini, tanqidiy fikrlashni rivojlantiradi. Muhokama jarayonida aniqlanganidek, bunday interaktiv muloqot talabalarning o'zaro o'rganish jarayonini faollashtirib, ijodiy o'sishga ijobiy ta'sir ko'rsatadi.

Refleksiya muhim tarkibiy qism sifatida talabalarning o'z faoliyatini baholash, o'z kamchiliklarini ko'rish va ularni bartaraf etish strategiyalarini ishlab chiqishiga yordam beradi. Refleksiyaning mavjudligi ularning badiiy ishlarida izchillik, sifat, mazmun va texnikani ongli ravishda boshqarish ko'nikmalarini shakllantiradi. Bu jarayon psixologik barqarorlikni ta'minlaydi, talabaning o'ziga bo'lgan ishonchini mustahkamlaydi.

Umume'tirof etilgan xulosalardan biri shuki, tasviriy san'at mashg'ulotlari o'quv jarayonida ijodiylikni rivojlantirishning eng samarali pedagogik vositalaridan biridir. Bu mashg'ulotlar talabalarning dunyoqarashi, madaniy saviyasi, estetika tushunchasi va kasbiy mahoratini takomillashtiradi. Muhokama jarayoni ko'rsatdiki, tasviriy san'atni o'qitishda metodik yondashuvlarning xilma-xilligi va ularni to'g'ri uyg'unlashtirish talabalarning kreativ salohiyatini to'liq ro'yobga chiqarishga imkon yaratadi.

Xulosa

Tasviriy san'at mashg'ulotlari talabalarning vizual tafakkuri va kreativ kompetensiyalarini shakllantirishda ta'lim jarayonining muhim tarkibiy qismi sifatida alohida o'rin tutadi. Tadqiqot davomida aniqlanganki, tasviriy faoliyat nafaqat badiiy ko'nikmalarni rivojlantiradi, balki talabalarning kognitiv jarayonlari, emotsional barqarorligi, estetik idroki va shaxsiy ijodiy salohiyatining ochilishiga keng imkoniyat yaratadi. Talabalar tasvir orqali fikrni ifodalash jarayonida mustaqil tahlil qilish, g'oya yaratish, original yondashuv ishlab chiqish, muammolarni kreativ yechish kabi sifatlarni egallaydi. Bu esa

ularning kelajakdagi pedagogik faoliyatida ijodiy yondashuvni shakllantirish, o'quvchilarni san'atga jalb etish va ta'lim jarayonida estetik tarbiyani kuchaytirishga xizmat qiladi.

Xulosalardan biri shuki, tasviriy san'at mashg'ulotlarini samarali tashkil etish uchun pedagogning metodik tayyorgarligi, ijodiy muhit yaratish qobiliyati, talabaning individual xususiyatlarini hisobga olish, rag'batlantirish, erkin fikr almashish imkonini beruvchi sharoit yaratish katta ahamiyatga ega. Zamonaviy raqamli texnologiyalar, innovatsion metodlar, integrativ yondashuvlar tasviriy san'at ta'limini yanada boyitib, talabalarning zamonaviy kompetensiyalarini rivojlantirishga xizmat qilmoqda. Raqamli grafikalar, 3D modellashtirish, interaktiv vizual platformalarda ishlash, an'anaviy metodlar bilan birgalikda qo'llanganda, talabalarda moslashuvchan, keng qamrovli va zamonga mos ijodiy tafakkur shakllanadi.

Guruhiy ishlar, hamkorlikda bajariladigan ijodiy mashg'ulotlar, refleksiya jarayonlari talabalarning jamoaviy fikrlashi, kommunikativ ko'nikmalari, tanqidiy tahlil qilish qobiliyatini kuchaytiradi. Bu jarayonlar ularning kasbiy faoliyatga tayyorgarligini oshiradi, ta'lim jarayonida samarali muloqot qurishga o'rgatadi. Talabalarning o'z ishlari ustida mulohaza yuritishi, xatolarni ko'ra bilishi va ularni bartaraf etish yo'llarini izlash esa ijodiy rivojlanishning ichki motivatsion mexanizmlarini kuchaytiradi.

Umuman olganda, tasviriy san'at mashg'ulotlari talabaning kompleks rivojiga, kreativ tafakkurni shakllantirishga, estetik dunyoqarashni kengaytirishga va pedagog sifatida kasbiy tayyorgarligini mustahkamlashga xizmat qiluvchi kuchli pedagogik vositadir. Ushbu jarayonni ilmiy-metodik asosda tashkil etish ta'lim sifatini oshiradi, boshlang'ich va maktabgacha ta'lim sohasida zamonaviy pedagoglarni tayyorlashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Adabiyotlar

1. Arnheim, R. (2004). *Art and visual perception: A psychology of the creative eye*. University of California Press.
2. Lowenfeld, V., & Brittain, W. L. (1987). *Creative and mental growth*. Macmillan.
3. Eisner, E. W. (2002). *The arts and the creation of mind*. Yale University Press.
4. Feldman, E. B. (1992). *Becoming human through art*. Prentice Hall.
5. Read, H. (2005). *Education through art*. Routledge.
6. Gardner, H. (2011). *Frames of mind: The theory of multiple intelligences*. Basic Books.
7. Edwards, B. (2013). *Drawing on the right side of the brain*. TarcherPerigee.
8. Alpatov, M. (2018). *Tasviriy san'at nazariyasi va metodikasi*. Toshkent: O'qituvchi.
9. To'xtiyev, U. (2020). *San'at ta'limida innovatsion yondashuvlar*. Toshkent: Fan va texnologiya.
10. Qodirova, N. (2017). *Tasviriy san'atni o'qitish metodikasi*. Toshkent: Turon zamin ziyo.
11. Hasanov, B. (2019). *Estetik tarbiya asoslari*. Toshkent: Innovatsion ziyo.
12. Mavlonova, R. (2016). *Pedagogika nazariyasi va amaliyoti*. Toshkent: Tafakkur qanoti.
13. Xolmatova, Z. (2021). *Tasviriy idrok psixologiyasi*. Toshkent: Yangi asr avlodi.
14. Jalolov, J. (2018). *Ta'lim jarayonida kreativ kompetensiyalar*. Toshkent: Yangi nashr.
15. Sayfullayev, A. (2022). *Raqamli san'at va dizayn asoslari*. Toshkent: Zamonaviy texnologiyalar.